

GEMEENTE Hoorn

Document: Cultuurhistorische en archeologische Quickscan
Plangebied: Siriusstraat-Zuiderkruisstraat, gemeente Hoorn
Adviesnummer: 16035
Opsteller: C.M. Soonius & B. Bex & M. H. Bartels
Datum: 30-03-2016 (V3)

Advies Siriusstraat-Zuiderkruisstraat, Hoorn

Vrijgeven	(kosteloos)
Monitoring	(kosteloos)

Vervolgtraject

Geen.

Het is van belang dat Archeologie West-Friesland **minstens een twee weken van tevoren** wordt geïnformeerd over de start van de werkzaamheden. Graag ontvangen wij de contactgegevens van de veroorzaker, zodat contact kan worden onderhouden over de voortgang.

Aad Weel (medewerker AWF)	06-52824909
M.H. Bartels (gemeentelijk archeoloog)	06-30468593

Cultuurhistorische Quickscan

1. Inleiding

Op verzoek van de gemeente Hoorn (mevr. E. Kahlman) is gekeken naar het aspect cultuurhistorie met betrekking tot het plangebied Siriusstraat- Zuiderkruisstraat, gemeente Hoorn. Intermaris is van plan de woongebouwen aan de Siriusstraat en de Zuiderkruisstraat te slopen en te vervangen voor nieuwbouw. De nieuwbouw zal plaatsvinden op de huidige bouwstroken, maar zal deze hier en daar wat overschrijden. Op afbeelding 1 staan de bouwstroken aangegeven. Tevens staat de Prisma locatie weergegeven. Het is nog niet duidelijk welke ruimtelijke ontwikkelingen hier voorzien zijn. De huidige woongebouwen zijn in 1968 en 1969 opgeleverd. De Grote Waal is bouwrijp gemaakt in de jaren voorafgaand aan de bouw. Hiervoor werd een grote zandzuiger in het IJsselmeer gelegd die vanaf 28 meter diepte zand haalde. Dit zand werd vermengd met water en werd vervolgens in fase I van de Grote Waal opgespoten. Het oorspronkelijke maaiveld bevindt zich daardoor op grotere diepte, onder het opgespoten zand.

De ringvaart van de dijk om de Grote Waal is nog zichtbaar op de huidige topografie. De dijk is als zodanig niet meer zichtbaar door het bouwrijp maken van het plangebied.

2. Beleidskaart archeologie

Op de beleidskaart archeologie van de gemeente Hoorn staan enkele locaties aangegeven waar op basis van historisch kaartmateriaal archeologische resten aanwezig zullen zijn (afb. 2). Deze locaties hebben een vrijstellingsgrens van 100 m² gekregen. Voor het overige deel van het plangebied geldt een lage archeologische verwachting voor alle perioden; op de beleidskaart is dit vertaald naar een vrijstellingsgrens voor archeologisch onderzoek van 10.000 m². Ten oosten van de dijk om De Grote Waal is het plangebied in zijn geheel vrijgesteld van archeologisch onderzoek.

Afbeelding 1. Ligging bouwblokken (rode stippellijn) en de Prisma-locatie (witte stippellijn) op googlemaps.

Afbeelding 2. Plangebied Siriusstraat-Zuiderkruisstraat op de beleidskaart archeologie.

3. *Cultuurhistorische achtergrond*

Voor het bepalen van de aanwezigheid van bewoningsresten uit de Nieuwe Tijd kan gebruik worden gemaakt van historisch kaartmateriaal.

De Grote Waal is als een meer binnen de Westfriese Omringdijk ontstaan na een dijkdoorbraak in 1514. Dit meer is goed te zien op de kaart van Jacob Van Deventer uit circa 1560 (afb. 3). Aardig detail op deze kaart is de galg in de knik van de dijk. Deze hoek wordt tegenwoordig nog altijd de Galgenbocht genoemd.

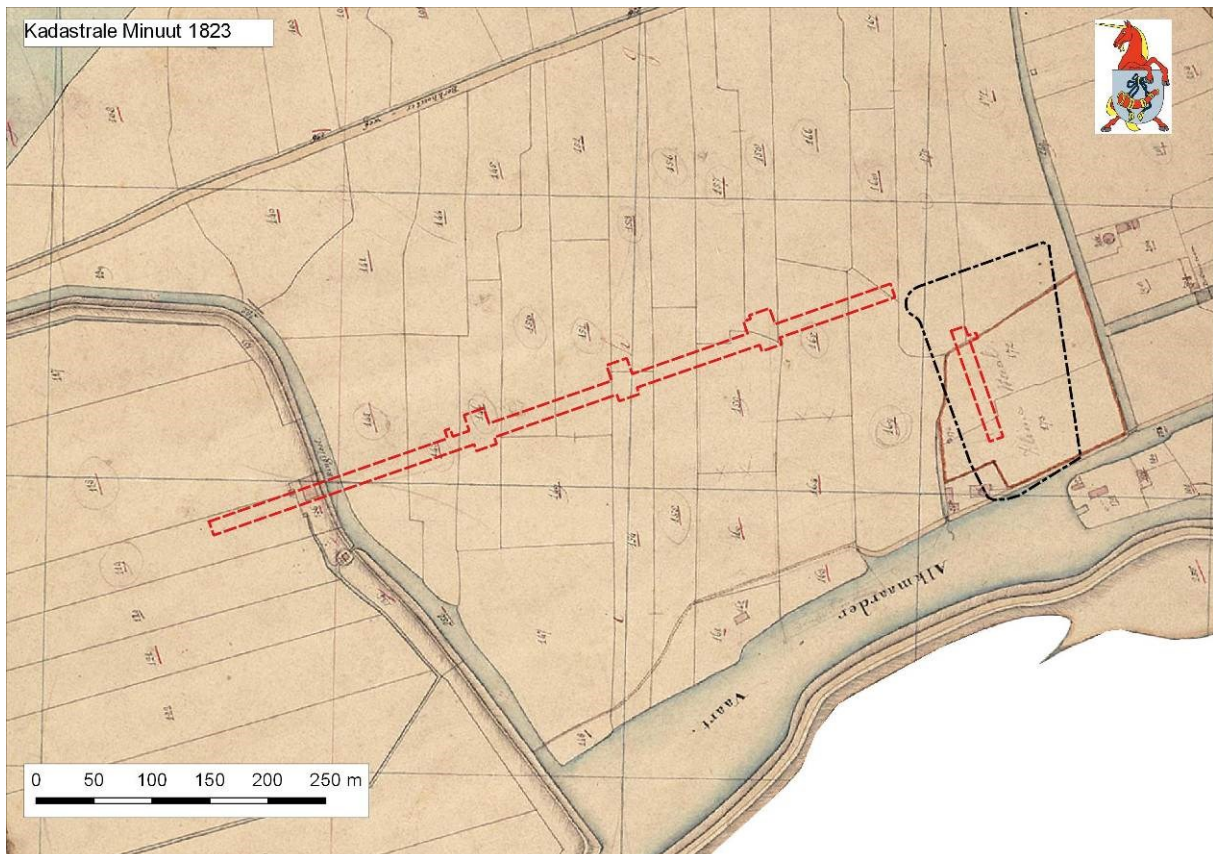
Afb. 3 De Grote Waal is op de kaart van Van Deventer uit ca. 1560 een groot meer binnen de dijk (op de afbeelding links).

In 1627 werd de Grote Waal ingepolderd. Een ringdijk met ringwater werd aangelegd en poldermolens werden gebouwd (afb. 4). De nieuwe polder werd in twee ongeveer gelijke delen verdeeld door een weg: de Middelweg. Bij de bouw van de nieuwbouwwijk de Grote Waal is deze structuur gehandhaafd door aanleg van een ontsluitingsweg (de Middelweg). Ook een gedeelte van het ringwater is gehandhaafd waardoor de oorspronkelijke vorm van de Grote Waal nog goed is te herkennen.

De oorspronkelijke perceelsindeling van het plangebied is goed te zien op de oudste kadastrale kaarten uit circa 1823. Binnen het plangebied staat op dat moment alleen bebouwing langs de dijk om de Grote Waal.

Afbeelding 4. Uitsnede van kaart van Dou uit 1651-1654. De dijk en de molens zijn goed zichtbaar.

Afbeelding 5. Plangebied geprojecteerd op de kadastrale minuut uit 1823.

4. Archeologische en geologische bronnen

In de directe omgeving van het plangebied zijn enkele locaties bekend waar vooral aardewerk uit de 17de eeuw is aangetroffen (vondstmelding 1026, 1067, 1093, 1117 en 1187). Bij de bouw van de Grote Waal is destijds geen archeologisch onderzoek uitgevoerd. In het plangebied is nog geen vondstmateriaal aangetroffen. Zoals in de inleiding aangegeven is het plangebied opgespoten met zand uit het IJsselmeer. Resten van huisplaatsen, molens en molengangen en de resten van de dijk om de Grote Waal zijn vermoedelijk nog aanwezig in de ondergrond. Archeologische resten voorafgaande aan de Middeleeuwen worden niet verwacht, vanwege de geologische ondergrond (afb.5). Hierdoor geldt voor het gehele plangebied een lage archeologische verwachting voor vindplaatsen vanaf het Laat-Neolithicum tot de Middeleeuwen. Voor huisplaatsen uit de Middeleeuwen geldt eveneens een lage archeologische verwachting.

Afbeelding 6 . Globale ligging plangebied (rode cirkel) op de paleogeografische kaart rond 2250 voor Chr. De Westfriese Omringdijk is als dikke zwarte lijn aangegeven. Bruin is met veen begroeid, lichtblauw brak en zoutwater, lichtgroen de wadden en slikken en middengroen de kreekeovers en kwelders. In geel staat de strandwal van Zandwerven aangegeven.

5. Conclusie

Op basis van het historisch kaartmateriaal geldt deels een hoge maar vooral een middelhoge en lage archeologische verwachting in het plangebied: Deze delen staan op de beleidskaart aangegeven met een vrijstellingsgrens voor archeologisch onderzoek van 100m² of 10.000 m². De aanwezige archeologische waarden zijn afgedekt met opspuitzand ten behoeve van

het bouwrijp maken. Er is weinig zekerheid over de diepteligging en de mate van intactheid van de archeologische resten.

Gezien de zwaarte van de huidige bebouwing aan de Siriusstraat-Zuiderkruisstraat met een betonrooster en daaronder betonpalen, zal na de sloop weinig tot geen archeologische bodemarchief meer in tact aanwezig zijn. De comprimering van de eventueel toch aanwezige archeologische resten zal daarnaast dermate zijn dat weinig gave overblijfselen zullen worden aangetroffen.

Het voornemen is om over dezelfde lengte, maar dan iets noordelijker, een vergelijkbaar zwaar gefundeerd gebouw neer te zetten. Dit gebouw zal eveneens in de zandsuppletie worden gebouwd en een klassieke betonfundering kennen. Gezien de vermoedelijk zeer lage graad van conservering van de toch al geringe archeologische resten, is de verwachting hier intacte archeologie aan te treffen laag.

5.1 Archeologisch advies

Op basis van het bovenstaande kan de archeologische verwachting locatie Siriusstraat-Zuiderkruisstraat als laag worden beschouwd. Daarmee loont het niet de moeite om een aanvullend archeologisch onderzoek uit te voeren of een extra archeologisch bureauonderzoek te laten doen.

Indien het plan in grote lijnen ongewijzigd blijft is nader archeologisch onderzoek in het kader van de Archeologische Monumentenzorg niet noodzakelijk. Archeologie Hoorn/West-Friesland adviseert de voorgenomen ingrepen vrij te geven met betrekking tot het aspect archeologie.

Het plangebied is vrijgesteld van archeologisch onderzoek. Ten behoeve van het doen van waarnemingen dient wel in de omgevingsvergunning te worden opgenomen dat Archeologie West-Friesland toekomstige graafwerkzaamheden wil monitoren.

Voor het monitoren van de graafwerkzaamheden worden geen kosten in rekening gebracht en dit zal niet tot noemenswaardige vertragingen leiden. Vondstmateriaal dat bij het uitvoeren van het werk wordt aangetroffen is (conform de Monumentenwet) eigendom van de Provincie Noord-Holland en zal door Archeologie West-Friesland worden opgeslagen in het vondstendepot van de gemeente Hoorn.

Het is van belang dat Archeologie West-Friesland minstens twee weken van tevoren wordt geïnformeerd over de start van de werkzaamheden (Aad Weel: tel. 06-52824909). Graag ontvangen wij de contactgegevens van Intermaris, zodat contact kan worden onderhouden over de voortgang.

5.2 Advies Cultuurhistorie

In het huidige bebouwingsvlak is de dijk om de Grote Waal nog zichtbaar vanaf de luchtfoto. Ten noorden van de spoorlijn is de dijk nog zeer goed herkenbaar in het landschap.

De te slopen flats aan de Siriusstraat doorkruisen de loop van de oorspronkelijke oude ringvaart met dijklichaam van de Grote Waal. De ringvaart is nog zichtbaar in het landschap en ligt als een waterloop tussen de twee meest westelijk gelegen bouwblokken. Door de loop van de ringvaart is de oorspronkelijke vorm van de Grote Waal nog goed te herkennen. De oorspronkelijke perceelindeling van het plangebied is goed te zien op de oudste kadastrale kaarten uit circa 1823. Het dijklichaam zelf is niet meer herkenbaar op deze locatie, door ophoging van het land toen de woonwijk werd gerealiseerd. De oorspronkelijke loop van het ringwater vertegenwoordigt echter hoge cultuurhistorische waarden en dient dan ook gehandhaafd en eventueel versterkt te worden. Wij pleiten er dan ook voor bij het ontwerp van de nieuwe woningen de reeds aanwezige ruimte tussen de blokken in stand te laten en eventueel wat te vergroten ten behoeve van de zichtbaarheid en beleving van de oorspronkelijke ringvaart.

5.3 PrismaLocatie

Tot besluit stellen wij dat de ingrepen op de PrismaLocatie , oostelijk van het plangebied, nog niet in een detail zijn uitgewerkt dat een onderbouwd advies kan worden gegeven. Wanneer nadere gegevens zijn ontvangen, zal hierover een separaat advies worden opgesteld.

6. Bronnen

Archis 3.0

Kadastrale Minuutplan 1823, Gemeente Hoorn, sectie C, genaamd Damten, 2^e Blad (beeldbank.cultureelerfgoed.nl).

Gemeente Hoorn, 2012. Beleidskaart Archeologie (vastgesteld door de gemeenteraad op 12 maart 2013).

Westfries Archief